

GLAS

ORGAN NARODNOG FRONTA ZA OKRUG BANJA LUKU

ГОДИНА IV.

БАЊА ЛУКА, 27. Јула 1946. год.

Број 30 (56)

27 ЈУЛИ НАРОДНИ ПРАЗНИК

Годишњицу поноса и славе наших народа дочекујемо са првим резултатима обнове наше домовине

Пета годишњица оружаног устанка народа Босне и Херцеговине — 27 јули — затиче наше народе у пуној слободи и миру са остварењем тежња свих наших народа — Федеративном Народном Републиком. Велико дјело које је започето

у јулу 1941 године — кроз борбу, кроз драгоцене жртве, кроз огромне напоре — остварено је.

27 јули — народни празник — је дан поноса и славе наших народа. Он је празник наше борбе, наше побједи, дав смотне наших народних снага и припрема за нове борбе и нове побједи. Из године у годину прославе 27 јула показивале су колико смо узнапредовали,

колико снага имамо, који су главни задаци пред нама.

27 јули створило је 1941 године побунени народ који је голорук устао да се бори за слободу и част домовине, за одбрану од насилја туђина и домаћих изданика. Под руководством Комунистичке Пар-

тије збијале су се снаге народа за борбу. На устаначким заставама исписан је борбени позив на јединствену борбу свих наших народа — Срба, Хрвата и Муслимана — против заједничког непријатеља. Тај пут оружаног братства био је једини праван и одговарао интересима читавог народа. Само политиком братства — најмоћнијим оружјем наше борбе — било је могуће успјешно водити борбу и из године у годину постигати нове успјехе.

Кроз тешке борбе, кроз успјехе и поразе расла је наша војска, чедо наших народа, у њој су присуствовали са свих страна родољубивци упркос тешкоћама и респесијама. Мирноћа према окупатору, љубав према слободи, програм наше борбе покретно је у ослободилачку оат мирано људи наше прегажане и непокорене домовине. Успјех китлеровске фашистичке тврђаве развила се непобједива народна застава под коју је стало све што је родољубиво и поштено у нашој земљи.

Снага наша била је у чврстој вези народа и његовог очуводства, у томе што је мисао нашег великог Тита била мисао свих наших народа. Непобједиво оружје у нашим рукама било је праведност ствари за коју смо се борили. Програм Народно ослободилачке борбе никад је из вековних тежња народних — зато је он постао програм кога је одобрено и прихватио сваки поштени Србин, Хрват и муслиман и сједили старац и мајка и нејакни дјечак, који је узео лупачу да се бори за слободу отаџбине.

Опколени са свих страна непријатељем ми се никад нисмо осјећали усамљеним. Знали смо да је наш покрет, наша војска саставни дио свјетског антифашистичког покрета, да смо дио армија слободољубивих народа. У најеженим биткама наше војске у козарској офанзиви 1942 године — наши борци су говорили: »Ми се боримо раме уз раме са брњацима Стаљинградце, Свијест да у том истом часу Црвена армија у диновској битци код Стаљинграда и на осталим фронтима разбија фашистичке дивизије хробола је, давала снаге и јачала понос наших бораца. Сваки уништени рудник, пута, освојено оружје, сваки убијени фашистички

војник била је помоћ нашим савезницима. Свака фашистичка дивизија приколана нашим снагама била је димизија мање на Источној fronti, у Африци, Италији.

Таквом борбом ми смо побједили непријатеља у земљи, пробили

смо тврђаву лажи домаће и међународне реакције о нама, задобили смо симпатије читавог радног и слободољубивог човјечанства.

Пету годишњицу свог великог народног празника дочекује наша домовина у миру и слободи, угледу и јака, чврсто повезана са свим слободољубивим народима: у братском савезу са свим словенским земљама, чврсто основана на свог

моћног заштитника и пријатеља Совјетски Савез.

Годишњицу поноса и славе наших народа дочекујемо са првим резултатима обнове наше домовине. Дјело које данас вођимо — дјело изградње — исто су тако чврсто и јединствено прихватили наши на-

Пету годишњицу свог великог народног празника дочекује наша домовина у миру и слободи, угледу и јака, чврсто повезана са свим слободољубивим народима, у братском савезу са свим словенским земљама, чврсто основана на свог моћног заштитника и пријатеља Совјетски Савез.

роди ко и оружану борбу. У чврстом савезу радни народ наше земље учествовао је бољу и срећнију стварану.

Научили смо да на овај дан вођимо смислом својих снага. Непрегадне масе радника, сељака и осталих тученика наше земље, наши удружени народи гаранција су да ће велико дјело изградње бити извршено. У томе их неће спрјечити никакви подли покушаји непријатеља наше народне слободе и наше народне власти да нас скрену са пута којим идомо.

Научили смо да на овај дан постављамо своје захтјеве. Ових дана почиње Мировна конференција. За мир и слободу у свијету дали су наши народи бескрајне жртве. У име тих жртва и доприноси у борби за стаор мира и демократије наши народи захтијевају да тај мир буде чврст и праведан као што је била праведна и борба коју смо вођили. Ми очекујемо да ће Мировна конференција испуњити захтјеве наших народа, извршити правду и Укључити у састав наше отаџбине наше крајеве — Истру, Трст и Јулијско Крајину. То је наше свето право, то траже интереси демократије и мира у свијету. То тражи правда за коју су се борили и пади најбољи синови наше земље раме уз раме са осталим армијама демократских земаља. Исто тако да би правда била задовољена, да би мир био потпуни, да народи могу дуго и несметано узгајати плодове борбе — немојимо да се до краја уништи фашизам у свијету. Не може бити сигуран мир док разни ратни злочинци налазе уточиште и подршку по неким земаљама. Не може бити сигуран мир док у Шпанији влада крвави диктатор Франко који је први пролио народну крв, која је уз помоћ Хитлера и Мусолинија у крви угушило слободу шпанског народа и народну демократију у Шпанији.

Досједни борби које су водили велики велики принципима правде, мира и демократије у име којих се водила борба против фашизма — наши народи прослављају пету годишњицу своје борбе чврсто ријешени да даду све снаге за обнову своје земље, за учвршћење мира и демократије у свијету, за остварење својих праведних захтјева.

Д. К.

ГОДИНА ДАНА ИЗГРАДЊЕ У СЛОБОДИ

27 јула прошле године ставили смо у знаку особена читава наше земље. Уједињене народне снаге, на челу са својим кроз борбу извршних и привредних руководства, преобратили су све татне тежкоће и извојевале побједу над окупатором и његовим помагачима. Земља је ослобођена али су остали тежки трагови ратног разарања и дванаестког пустошења, које је непријатељ свјесно вршио жељети тиме онемогућити и спречити стварање наших политичких и економских прилика. Пред народ и његову власт у свој одлуци поставило се питање лијечења ратних рана, питање што брже изградње и обнове. Прослава годишњице устанка четвртог јуна изведена је у духу мобилизације свих збога снага на стварања послератних прилика у земљи.

Иако се кроз рат и народ и народна власт стекли огромно искуство у савлађивању свих задатака, преко интација и прелазак на мирнодобу обнору, изградњу и плански рад био је тежак. Требао је налазити нове методе рада, савлађивати економску чиштеност, увести планско финансијско пословање, искористити становништво, ријешити станбено питање, оспособити саобраћај побољшати социјалне, здравствене и просветне прилике, спровести аграрну реформу и колонизацију, покенути индустрију и оживјети трговину. Оно све требало је ријешити уредно са трезвањем политичких прилика у земљи, поделу борбу са остацима реакционарних снага које су, изгубивши оружјану битку, настојале свим силама ометати и заковати савлађивање наших политичких и економских тежкоћа.

Сви ови проблеми и задатци могли су се ријешити само мобилизацијом свих народних снага, а привредно трљубничким маса града и села. Народне власти су са таквом оријентацијом и присуству изградње и обнови.

Протекала је година дана изградње у слободи. Без обзира на све невољности и промјете у рад, када уједињене снаге први пут уједињене су у један наш крај нити доведен у питање у погледу довоза хране и робе и снабдевања воште. Производња наших трговина и оспособење саобраћаја омогућили су планско снабдевање становништва, пребрицање живота и осталих артикала за исхрану, трајесног, заштитног, апарата, текстила итд. и захваљујући томе, кроз државни задужење, а до неке и појавити сектор оживјео је и трговина и размица добара. Нити артикала, којих прије годину дана нисмо воште имали, данас се налази у слободној продаји и у довољним количинама.

Планско финансирање је остварено и наша финансијска политика усклађена је са нашим економским приликама. Довољно новчаних средстава је остварено за финансирање државног апарата, за обнору и стварање нове раднице и за кредитирање државних, задужењих апарата, као и појединца. Кредитирање припада нити вршено под побољшаним условима као данас у нашој народној држави.

Наша пољопривреда, која је ратом највише погођена, брзо се опо-

раваља. Поред свих тежкоћа ми смо у великој мери успјели да остваримо план прошлогодишње јесење и прогоднише прометне смете. Помогли смо планској механизацији пољопривреде и у овој години омили су трактори и радилци пољопривредни стројеви и — оним крајевима где се раније нити за њих знало, Спроведене аграрне реформе и колонизације економски је оспособило и осамосталило на хиљаде становника оних тазинастава. Пребрицање пољопривредног апарата и радне стоке у опустошене крајеве у многим је по-зачала извожу пољопривредну обнору. Поред тога пријуча је народу велику помоћ и у додјељивању остале крупне и ситне стоке. Обнова привреде у великој мери допринијела је на-

шој економској независности и остварила исхрану становништва.

Исти љакви успјеси постигнути су у здравственом, просветном и социјалном погледу где су народне власти учиниле све, како би широким народним масама омогућиле бље животног услове.

Сви ови успјеси постигнути су захваљујући тековинама народно ослободилачке борбе и сређивањем политичких прилика унутар наше земље и њеном пољању у свијету. Наш Устав и сви наши закони и уредбе допешене су у њимљ заштити интереса трљубничких маса наше земље и економског и политичког јачања наше нове доминане.

Наш окрв, по ратној опустошености међу најстапаљаним у овој

Однос нашег народа према Совјетском Савезу

Још у бишњој непародној Југославији из уста и писане ријечи наших приповједника, бљезак и сретније живота, наших борби за права радних маса, што је и дознао народ наше Крајине да у Совјетском Савезу живе слободни људи, да су у тој земљи на власти радници и селаци. Никакав клеветништво, никакво бацање бомба на земљу социјалиста нити могао спречити да истима, ко величини те братске земље не пролазе и до најтабачије село Босанске Крајине.

Било је времена када је народ у масама долазио из разних мјеста и захтевао од покварених и противнародних претставника власти у Биња Луци да им се насилно и против њихове воље не укључају учитеља, нити други људи, којих је народ волио. Зер ни је са много љака јавности истинан о заштитнику наших и изабављивањих о братској Совјетској Русији.

А кад је наша земља априла 1941 зверски и мучки нападнута и прегањена од шпанских поробљивача, наш народ у Крајини као и у читавој нашој земљи мирно је колико год оног нас немилосрдно превазишло, толико и оног ког нас тим силама без битке излазаше и предалаше.

Тада је дошло времена да наш народ види велику су бљезак да нас приче о жртвима оних које воле до нашу земљу. Тих дана је и поједице наш човек који воли и цијени слободу свог народа и своје земље, коначно и јасно видно сву високост оних који су нашој земљи управљали преко двадест година.

Али нити тако тих дана свима нама је било јасно да нам је по сљеђа и највећа наша у несрећу која нас је задесила: братски Совјетски Савез, земља у којој је вје-

рнова ситно које су шпанском окупацијом настали дани ролства и страдања. Ми у поробљеној Крајини несрећу окупације и њамовно усталашких злочина почели смо осјећати на својим главицама одмах у првим данима окупације. И што су терор и злочини бивали све већи, то је и Крајина бивала све више оми и наде према истом, према снажним братским народима Совјетске Русије.

А када је ускоро осувају 22 јуна, дан вјеомотионог напада побљешћелих фашиста на братску совјетску Русију, наша су срца јаче закулала. Тада смо осјећали да је и поред свих тежкоћа изненадног напада на Совјетски Савез, дошао велики дан обрачуна снага слободне и напредка против поробљивања и мрака. Зна ми смо да је дошао дан када ће Совјетски Савез, прагом своје моћне и непобједиве Црвене Армије, разбити и расипати све оно што су фашисти цијелога свијета настојали да окаљају земљу социјализма, и да ће Црвена армија поново донјети слободу поробљеној Европи.

Текли су дњи дана битка на источном фронту. Умичала је изненађена Црвена армија. Фашисти су на великог пискарало по својим листовима о скором и брзом поразу Црвене армије. Али Крајиници нити неролати тим лажима. Последње првих пушка у Србији и Црној Гори, запљуте 27 јула и наше прве слободарске пушке. У Дрвару, Подгумчу и Козари, широм цијеле Крајине народ се дизао и ако гољорук спремао да са својом браћом из Совјетског Савеза српствано у ролотима Црвене армије вине битку на живот и смрт.

Шест мјесеци отстпуала је и остварила уништавања фашистичке Црвене армије. Све дубље и дубље пројарали су фашисти у

години осјећало је огромну помоћ осталих крајева наше земље и посебну бригу наше републиканске и савезне владе. Захваљујући тој помоћи и помагајућу становништву, у првом реду наших радника и сељака у изградњи и обнови окрута ми смо много учинили. Огромне су циљеве добовалио дати радних дана за обнору. Око дивне године нити дошло је до жљете хиљаде кућа подигнуто је на Козари, Кључу и осталим крајевима и хиљаде породица смештено је под кров. Огромне, своје новаца утрошено је на обнору, ване социјалне помоћи и друга финансирања. Велике личине стале, пољопривредног апарата, машини и смете допешене су на округ. Оно је груб приказ нашег рада на обнови земље и напора народа и народних власти у протеклој години.

Ми смо свјесни да су сви ова велики успјеси да обнови и привредно јачање наше земље, још увек мали дјо оног што могамо остварити ако хоћемо да на достојну висину подигнемо животно прилика митомо нашег народа. У том циљу морамо и даље повећавати радиле едан трљубничких маса, јачати савезе радника, сељака и радне интелигенције, усавршавајући методе рада, помагати и контролисати рад наших власти и остваривати план наше вољеве.

Нека прослава 27 јула — дана годишњице устанка у Бишњи и Херцеговини — протече у знаку још јаче мобилизације на изградњу наше земље.

Савјетску земљу, али вјера у побједу у Босанској Крајини као и у осталим нашим крајевима бивала је још јаче. Ми у данима када су фашисти рачунали да постижу коначне успјехе у борби са Црвеном армијом као и у данима када су фашисти кривали да униште нашу народну војску, широм Крајине орила се вјера поверења које је наш народ имао према Совјетском Савезу, Црвеној армији и Стаљину:

„Ој Стаљине здраво, здраво, Све што радим имам право.“

Путем првих неустрашивих борани кренули су и српски и хрватски и муслимански дјо народа у Крајини. У наше копне јединице остварило се све што је могло да носи оружје. Такав народ нити изгубио вјеру ни када су Нитици јуришали на зидине Стаљинграда, и издржао је у својој објери до краја.

Данас послије годину дана од побједне над фашистичком Немачком наш народ у Крајини, нема већер задовољства, него да, као и кроз четри крваве ратне године, и кроз четри јаче заједно са Совјетским Савезом издржали су издржали своје попушене земље. А да ће нам то бити осигувано видимо и по ријечима друга Тита које је изговорно у Москви: „Сада јединствена Југославија у пријатељству са Совјетским Савезом, у пријатељству са свим Словенским народима, јесте још важан фактор у дјелу уверљиве мира и борби против пољупљивања рата. Ми желимо да човјечанство никад више не преживи оно страшно године које је преживио за врњене великог Отаџбинског ошара.“

У заједници и савезу са Совјетским Савезом наши народи никада више неће упасти у ролство у које су нас гурнули некадашњи противнички властодрши.

БАЈНА О ХЉЕБУ

»А кад ме поново поздрави очева кућа стара,
у дане јесенике, бакане презреле,
свечадо тинихих комад прве погаче бијеле
на руку брата ратарасе»

Тако сам некад, с водрином, о хљебу ратарасом ивио,
о брату младеме свом,
а снл се нова злате на видану,
а ја бих да ивио о брату ратнику,
о дачу његовом посљедијем, о хљебу крвавом.

Кад год ми данас на стс кошару ивио донесу
(Има га, дучке не штеди!)
а ја се одлази брата и другара,
и тешких ноћи, и галиних јатара,
њиховог задњег јуриша у кишии освети батједи...

Дане и ноћи, уморне, гадљиве, обруч их стезао бијесни
заглаво, врес и хладан
а они — спокл спомен да се бие
до задњег метка, против смрти дивне;
с обрвем смртнии у коштар ратници смртно гладни.

Уочи посљедњег јутва час је одржан редовни,
брата су сачинали мотар,
о смјешној трии жарбета и вола,
будућој пјесми жита и кокошара;
у кишии ноћи чуло се шумљене поља роднога...

Стиснути зуби, стегнуте пушке, на пољ је кренула мета,
а свие пред стрјеиом лети
и ноћ пјесму о јитном таласу,
брујање мора у свакоме класу,
бајку о хљебу срце ће кроз обруч проијети.

А јутро наје брата, плави се коса у трави
код петог њиховог рова,
усне у крви, чини се, Још јучу
о водри хљебу тегориву причу,
поглавље тучно нево: вјештии сан двугова.

Кроз обруч њихов, ко соко, измиже пјесма — бајка,
од смрти бржа и јача,
над ивиоом земљом пролетје у зори,
српима мртвих ратника говори,
спусти се и гвијезде сави на длану овог сача...

Данас поља шуморе облачно тешком класијем,
златна ће пљуснути киша,
чујем другове, слушаи брата свога,
сокола — пјесму са рова петого,
о хљебу, датоме нама у Јези конога јуриша.

О, рута буљко над пољем што се на вјетру вишцди,
кравца усно братова,
лошати тику премонојој смјени
и жетеио вионојој ошени,
тазице, пред ваиа блиста оживиен сан двугова!

РАЗГОВОР СА ПЛУГОМ

Плугузи је дошао на отес-
ство, младице своје дуго нево,
леви пут и пјеса.

Мој стара дучко нераздвојни ти,
сила нас твоја ратна,
Одасе данно у магане свие,
Дани кад заједно онамо јнасе,
Кад смо у пољу, уз вјетрићу благ,
Водили нисме разговор драг,
Је ли ти сад тужно што мене немаш,
Што сам те био прело у ношкы дресман,
Није ли те крило, ти си мој син,
Што моје руке грате карабини,
Доћи ће једном времена ти,

На смир пољу нас ћемо два,
Младост ће нова сачијати мене,
Све нови људи и ноше жене,
А тебе, старце, твој млади друг,
Гарави трактор, моторни плуг,
Зато не тужи, не буди драг,
Што свтра крехић на фронту, на пут,
Јер тако води борба се света
То се рјешава евојина свијета,
Завијезда нас води црвении знак,
На смрт се боре свјетлост и мрак.

Од првог дана устанака на Крајини заједно са народом, са пуш-
ком у руци борис се и млади крајинци. Бунке, бунке. Он је једи-
на од омилјаних личности нашег крајинског устанака, нарочито код ом-
ладине.

Итекао се дотле Грмеџ на јутарњем јул-
ском сунцу, утићно и примриво се, па се не
зна дријема ли је нашо прислушкају. По-
некад га јамо узнемиш уластикоа (окомотица
које пролази кроз јелке вукови евогне пне-
не балвана. Онда се старина Грмеџ семо
намрли и промјана).

— Очепапате ме гадвои, евокуло је
дрво у тудно, а моје дјеча нећ шролути.
Од оденом у плавањим длапинама јеловог
јутра, тамо негде према Дрвару, стаде све
јале да одјекую пучинава. Змиру Грмеџ и
чаули ути.

— Аха, нашо је погало! Још пред зору
чуо сам пушке и митраљезе. То са тјгурно
јавља Дрвар.

И Грмеџ издубоко загну:
— Ехеј, прикане Дрвар, шта је то тамо
код баба? Цини ми се, да си стао стрелати лан-
це у руку.

— Тууул — забуриш се дотлине Дрвар на
лабрици димњак — припреми се, Грмеџу, да
слушаш, салјем ти телеграфски звјезди!

И Дрвар стаде летким митраљезом да куца
телеграфску депешу:
— Сластни Грмеџу на зна-еи! Моја дјеча
из Шлаве дрвске колоне дјгла су се на
устанак и ојмежу град из усталик руку. Шо-
бода грми из нави митраљеза и пушка. Гр-
меџу, немој нас изневјери, дижи своју дјеч-
ку Дрварски радници зова у помоћ грмеџ-
ске јалке. Се на устанак!

И Дрвар бомбом на крају депеше стави
један ватрени устак.

Слуша Грмеџ вјест, скупи и намрли обрве,
лете облак на планину, а старина загну из
дубине груди:

— Већ је крвца из земље провела,
земан дога, валје војвати!
Диште се, дјеча на ојали!

— Ево нас, оче Грмеџу! — спремно до-
чека с Бравског митраљеза Пато Скудрича
— на бравској части један усталик камџон са-
метелџи закрлеја мотором и преврну се у је-
нак поред пуле:

— Крр — хак, голово је, умире!
Камџонита јанка Бравско стаде јурно да
упије његову батјинску крв.

Плунуе рјачке пушке у селма под Грмеџ-
ком, синусе на јулском сунцу стотине гво-
зданих рогуља, залунајуће дрмови од стоти-
на сљећих ногу, дотле се обличи прафине.
Трепери на сунцу, смектасе се Грмеџ дје-
селајући хитро устале табане како сјевају из
јаде према Крупи, Новоме и Сани.

— Магла, магла, магла! — пјевуцали су
усталик табани.

— Чекајте, швапски керови, да вас пош-
кељамол — лутнали су за њима селачке о-
панци и босе ноге л високо у вилиште оштре
рогуље.

С друго стране Бравске, низ рјечку Рибнич,
ушале су бјезале према Клуцу, дижући ус-
пук лолуку праћину да су се рбае у рјечи од
смијеха толико прецакала да су све на обалу
искрале и гутале се на ватрашину.

Да није био њима, сигурно би повиле-
нуе за њима:

— Срећан пут, бандол Кад вода у брдо
окренула, онда се сви поврне!

А дотле, јамо преко рјачке Сене, чула се
од планине Козаре цика митраљеза. Грмеџ
напери усне џупаве уш и загну:

— Ехеј, шесте Козаро, какво је то весе-
ље код баба!

Буна и јепро Козаре полетасе зеленом ко-
сом и намрши се гласно, митраљезки:

— Аха-а-а-а, дарове шјен, колко водим.
Митраљезком иглом шјен ушлатасе посмрне
каћуље, кучанци у сепиону ламбурга, а моје
дјеча, кнезотполџи, играју из нју јунацко ко-

је козарско. Играмо старо коло бунга, коло
куке и мошке, на које је моје Кнез-Полје
из давнина навикло. У коју је коловода др,
Младен Стојановић. Ехеј, избале Грмеџу да
види како ушале штрују према Приједору и
Дубици.

— Тако, сестро Козаро, јакс, — обрадо-
ва се Грмеџ — помози мени! Дрвару.
Таб Што Грмеџ заврши разговор са Козаром,
лед се додало јамо, јамо из Пљева и Ја-
нје, од Јасца, зачу једна брда: в

— У Пљеве се погинула раја,
подије је Симела Солјаја...

— Оле, и јамо се дије устанак — помисли
Грмеџ, и хак што зинџа упије шта се то ле-
мо реди! — како кад постоје, кад се јавише
планине Церница, Мајевича! Још неке ма-
ње, а Романје зарпаву вуцки, и хајдуцки као
негде старина Новски:

— На свд горе Романје
чрвени се барјак вија...

— Ушс, ево нам све више другова! — по-
весели се Дрвар, немршија се шјеполца Коза-
ра, а Грмеџ, обрадован што њихова Крајина
предјужи у боју, поново загну:

— Ој, Крајино, брвава ајино,
с тебе веза започињу кавга...
Као одговоре на његове гусле јаворова,
с друго стране Уне јави се крилато бунтовна
пјесма:

— Ој, народе Лика и Кардина,
дошћо вијеме да се дије бунга.

То су пјевале криваче тике и пилеме, ба-
њичке и кордонетске планине.

— Састапа са Крајине са Ликом,
па се не да покориш ником —

зестоко подрвну Дрвар, разиган њиховом
пјесмом, и по сред усталиког логора у Пато-
ровцу распали једном грнатом из лопе за-
пљиганог у вртучу.

— Респали — оштро дочека Грмеџ и ми-
ном подије у ватраш један оклопни воз на
бихајеткој прати.

— Роду, годино, недија, ли фанџал! — при-
хвати Козара својим швабином грлом, ош још
синусе као мунја, употребити динимит у руднику
Лешјанина и члаи рудник, заједно с окол-
ним зградима, полетје небу под облаке.

— Ош-хо, ви као да сте под мена по-
жарити артиљерија! — зачу се свети Ра, по-
бралим побуњивачки, промолвише она облета
своју олџина брда. Добро гунавате, нема
Ша. Види, дјеча, да је моја артиљерија за-
старјела и дошпапа у постојије, а мога се њом
да поцрпачам само какво дрво, аш оклопни
воз у рудник да дигнем, то ми не иде за
руком.

Забринуи и наближан Пља шдеа а Крла,
оштро мунјом бјелца, и уз тулани одвоже се
преко босанских планина накуд према Хер-
цеговини.

А Дрвар, Грмеџ, Козара, Пљева, Јанје,
Курпа, Грмеџ и остали предидо да окупу-
ју своју дјечу у сате, баталјоне и бригаде,
да ослобађају стале и градове а да све за-
тече јуришају на усталике и њемачке логоре,
на кампоне и оклопне возове. Сваки оклоп-
ни воз, кад би се кретасо куду по Крајини,
легане се шљуго пругом забринуло уздицати.

— Не смј-ем, не смј-ем! Ми-не ме че-
кају!

А телетонски шубови, ако је већ било ес-
тавиш ато пруго, зекли у подногњу ниво
савјетљиво!

— Пољаче брзину, да прескоћи минут!

Је лека је устанак на Крајини некомо раз-
множио крила као што Шле јанка смелу, пла-
нински отрови кој се вину изнад Грмеџа, Ко-
зара и осталих крајинских планина.

НЕПРИЈАТЕЉСНА ОФАНЗИВА НА НОЗУРУ 1942 ГОДИНЕ

Закључујући здравом мистиком народа и његовој великој жртва према окупатору, добром политичком и војном руковођаству, — устанак на Козари се про- брзо разбухнуо. О напуштању фронталне борбе првих дана устаника, да по саме велике офанзиве на Козари, гатовало се германским нападима, али се понекад примала и фронтална борба. То нам је омогућило да смо веома брзо доживели да оружја и ствари долазе из првог са снагама које су биле формирале у чете, а касније у батальоне, ударали смо на подножжја Козаре по свим непријатељским гарнизонима свичицама дуж дрмова и пута. По свим гарнизонима ударали смо не само радне оружја и додештања непријатеља, него и ради чврстоћа народне имовине. То у учврстоу су била одмах прве јесени и зиме ликвидирана. Искључиве путе биле су потрпане а непријатељ стјеран у неколико великих гарнизона. На тај начин, створили смо слободну територију. То је довело до развојног покрета нашег покрета на Козари. Видели одбранбени снагу у заштитним козарским партизана, те њихову политичку свјест и добро руковођство покрета, сваког дана при- стизало је штабовима нових борца. Значајни да се до оружја долази тешко и да неће наћи никакве резерве у штабу, они су то- какове преливи за све непријатељ- ском војницима и као рисови на скаквалица на њих само да би што прије дошли до оружја. Било их је који су продавали и послијево кра- вичу да би набили оружје. Углавном, за козарице по питању оружја рјешавање је било у свакој селу. Овако снажно прилажење бораца омогућило нам је да са нови- ми снагама одбијемо сва неприја- тељске нападе који је на свезу на- шу акцију правно одмаду упадајући са свим страна. То нам је онемо- гућило да веома брзо дамо од- мах себи, лео смо за заштитним дру- гдје смо могли стигли. Ради тога, а јеруки се кроз родбинске везе с партизанима наш народ је прихватио војску, гледајући у свој својој једини стварице и заштитнике слободне и правне. Не мисли се рећи да и други крајеви наше земље волели та нашу војску, али је дубаво на Козари била нарочита љубав према својој козарској војсци. То је била једна душа, једно тијело. То свјет- лост ихова, облачење и обување војске од стране нашег народа. То свјетлост многобројне акције у које стизало народ напред са војском. То свјетлост славе и весеље по- слије акције, на које је народ до- лазио са храмом и поклоњима као на гоубу. Отуда је вега нашег на- рода и војске била теваћа од сваког партизана. Ради постојања слободне територије било је могуће нашим политичким и војним руковођаству да дођути с народном саставке, си- јеља, конференције и зборовне и на тај начин политички га узгајати. Ради тога су несметано ишале и развијале се антифашистичке огла- вљивање и народна влада. Као до- живица је народна влада, која је пред офанзиву обухватила скоро све крајеве Козаре.

Тој нашој сил и слави још више је допринијела акција на Приједор у мају 1942. године. Том акцијом намоћали смо нове снаге. Доби- шли нешто тешког оружја и остало техничког материјала, пољачимо га у Козару. Отварали војне радионице. Покрива омаднички курсева др- жимо за све штабове батальона ку- рсима за руковање тешким оружјем, телефонско-телеграфску службу, те апотекарске и санитетске курсеве. Брзо се организују болнице и мје- штају раничени. У самој Козари до- живица битге и магацина. Жи- то и остала храна долази се са те- рена и мисава у магацине. Сва

слободна територија већ је испри- пљена меском телефонским лини- ја. По Козари круже омадница и женс носећи понуде рафинирана и војска. Уз све штабове батальона организују се радионице за изра- до одише, који се доживица из При- једора. Једне снаге батальона држе положаје према непријатељу, док се друге га пољачима веомају. Уз вјежбе обавитаче се доже политич- ки часови. Штампала се израђује у првој штампарији. У то време врши се реорганизација. Батальона јер се на њих доживица. Крајина бригада у селу Домојетови. Куриси се на све стране одлажеју. Руково- дници одреда и батальона прве при- гледе јединици Своје штабове из Козаре прикључи су четима да би ла- жима њима командовања. У четима се живи понову животно. Дисципли- на је у војсци постојала, али је она постала таква не сином него про- личним радом с војницима. Пошта- ваче штабове је на завидној висини. Здравствене прилике у војсци су одличне. Посебно санитетски во- дови врше преглед војске. Народна влада у селима организује испрану војске не диврши у храну која долази у магацина по Козари. Она врши и организацију провјетне сје- тве. Још онда наша је парола била:

ЈОСИП МАЈАР-ПОПША
командант Дивизије
и руковођио борби у козарској
офанзиви

«Засигурати њиве, не допустити да нам непријатељ и једно зрно жит- та однесе. Кроз село проведи од- боничи, омадници, пионири или наше патроле по исеку сунчиња, који се је извакао из непријатељ- ског гарнизона, или да нас ухвати. Суди ми наш сул. У правичне диве народ и војска у великим масама скупљају се на одређена мјеста ра- ди кола и пиесе. На таквим веся- њима иступају политички и војни руковођици са говорима који ве- сеље претварају у политички збор. У војсци је завладало весеље, јер пристижу ручне бомбе привлаче у нашим радионицама. Заокучања на- везае каде смо чини да су наши мајстори направили тежк. Весяе је још јаче када смо чини да су наши Драксинију заробили од лука- шана Ивана дивје тактине. Највеће славе народ и војске било је он- дана јутра, кад се наш козарски не- бом указало наше въздухоплов- ство. То је доказ наше правичне поистите, јер су нам другови на непријатељских гарнизона дошли са великог авиона. Таквом славом, љубав- зу, слобом, хероизмом и дивовским јунаштом живица је кошицама Ко- заре у просяе 1942. године. Но, тај живот попуљен је највећом до- тада непријатељском офанзивом из Козари.

Сазнали смо да је она припрема- на два месеца од најбољих ње- маčkih стубачка — стратега, још прије наше акције на Приједор. Ра-

ди ове наше акције и она је зака- опила за цетије месец дана. Кога- ко је ова офанзива била вежња за њемачку и устанику НДХ иди се по томе што је војне руковођи- чувени њемачки генерал Штад, и што је сам Павелки дозвољава на по- дожаје. Снаге непријатељске које су издржале на Козари износила око педесет хиљада војника. Оне су са саставом од једне њемачке дивизије, најбољих устаника и ле- тобојских војника, те од јединица маарске војске и морнарице. У овој број се не урчувају снаге које су издржавале у гарнизонима и сав- јетованих јединица у току офан- зиве од наших снага. Војска је би- ла добро опремљена у највећем проценту наоружана са аутоматским оружјем и снабдевена са храном за месец дана. Поред пешадије не- личних пулова и око 20 авиона, ко- јих је било изабављали на Козару врло велике количине експлозива. Поред тога имао је десетак маар- ских моторних чамца на Сави. Ва- јало је истаћи и то, да су са до- моградским и устаничким јединицама руковођили њемачки официри. По-

РАНКО ПИПКА
командант V. К.К. бригаде

плану, непријатељ је требао сврши- ти са офанзивом на Козару за мје- сец дана, а потом одмах са свим снагама идући на Подгумне. Но, отиснуто нашег снага и развој си- туације на Козари, није учинио је непријатељу борбу од пуних четрдесет и пет дана. Тако му се тај план из- основа пореметио, да није могао тога пута ударити на Подгумне. О- сим тога, по плану је требао бити наша жива снага потпуно униште- на, а народ Козаре догорица. На- јтеже је било по наш народ и вој- ску што је непријатељ по плану имао вршити околњавање Козаре и око не поставити јак обрч да из- шек коначног ликвидирања.

Немајући обавештења неприја- тељ је ишао своју циљеву на око 10.000 војника. Међутим, наша стварна снага у то време била је око 2.500 бораца осим I. Крајинске бригаде, која је у офанзиви опери- сала на сектору Горње Пискавице водећи борбу с четиницима и оним дијелом непријатељске војске која је ишла путом Иванска према При- једору.

Велика офанзива на Козару по- чела је рано у јутро 10. јуна 1942. године. Непријатељ је кренуо дру- гом од Бања Луке преко Иванске према Приједору. Иако смо теле- фонски били повезани с Приједо- ром, нисмо нашим јединицама у Приједору могли на вршме јавити линије. Наши гласак непријатељ- ских снага у Приједору извајало је велики изненађење и зашпанште- ње. Настале су очајне битке са на-

шим снагама које су се налазиле у Приједору. Извине се тежковима доде су се снаге повукле из При- једора је тешко у политичком стра- ху изабего мошито створившица. У овим борбама и битегу био је велики број жртва. Долазећи у Приједор непријатељ је дугот да са предивеним снагама кренуо путем према Бос. Дубици. Оне снаге које су биле на путу Приједор — Бос. Дубица, пребившици у Ки- зару биле снаге I батальона и мо- шаво становништва. Саставни су на овом путу непријатељ је на ње- му успоставио јаку линију према Козари. Тако је у року од неколи- ко дана Козари била околњена с јужне и западне стране с вели- ком непријатељским снагама. По- што је непријатељски фронт већ постојао на сектору Бос. Гради- ша, непријатељ је продужио с мишма снагама на путу Бос. Гра- диша — Бос. Дубица испод Ко- заре. Тако је са јужне и источ- не стране Козаре постојала и при- јатељска линија, која је потпу- рана маарским моторним ча- мцима. Првих пет дана неприја- тељ је стајало пољачо од Бања Луке (моторизована, пешадија ковица) и по ноћи распоређивао те снаге на свим секторима. Борбу је при- чинио само на наше нападе, а ми- ма че се упорно утривао коначни- роване. Наш народ је био исто о- наков какав је био пред сваку бит- ку с непријатељем. Пона три дане док се непријатељ распоређивао и у по ноћи само се пушкарало с обе стране. Не у последје тога у о- вом јутро се пољача борба на свим секторима Козаре. Осим III. Крајин- ске, све остале наше снаге примале су фронталну борбу који нам је непријатељ одмах наметнуо. Наши брци дочекали су непријатеља као лавови да бране своју маку Ко- зару. Резултати свих непријатељ- ских нартаја првих удара на свим секторима били су, да је неприја- тељ на свима секторима био из- бачен на колазне линије. Међутим непријатељ је свакодневно вршио нападе на наше снаге. Према по- треби наше снаге су се пребавица с фронталног на фронталну по- мјед јединицама. Штаб одреда из центра Козаре организовао је и руковођио свима штабовима бата- љона, а они стојица између себе у стаљној телефонској вези испома- гали су једни друге. На све стране тражили су курири носећи извешта- је и наређивае својим командама и штабовима. О свакога сектора покрету на на којем сектору биле су обавештене све јединице. Телефонске станице имале су на- рочита имена. На њима је било и- шале и штабне станице. Славју, рода или организација станице, дјетиља или живи зношци станице су Деесетковали само непријатељски штавајући га или заробљачки ми- војнике. Но поред свега тога, он је у мјесто једних јединица бр- во обинаво догте одморене. Тако је непријатељ из дана у дан своје празнице потпуно уништио и непријатељске војнике, разоружа- вао је наша омадница и догорица- вао у дубини шуме. Поред наше же- стоке одбране непријатељ је успе- вао да се сваког дана бачије при- макне Козари и уклта. Но, сваке ноћи бачије су с офанзивни наше сна- ге. Сваке ноћи војници смо кон- центрирали наших јединици те у јед- једини са напором повозили те у- дали смо непријатељске пољаче. Ове наше акције биле су менаџе- та, а главну улогу имали су ње- мци. Позадина наоружана сједица- ма, кољети вилама, својом виком и галтамом напуквала је на бучи- ке и хагала живе непријатељске

(Настава на 5. страни)

(Наставак са 4 стране)

војнике. Те ноћне акције извојеве се са нашим борбеним линијама. По циљеве наши штећили су митраљезима, дивљим нападима на хаубице. На свима фронтима била је чиста ситуација. У оно јутро услед јаким непријатељских притисака на наше снаге ми смо се повлачили, а непријатељ је заузимао свој учвршћени положај. У току и стог дана направи опет један мали успех померају се напред до триста метара и пред нас се укола. И тако је било из дана у дан. Наша ноћ, а непријатеља дан. У овим биткама пресудна је била непријатељска артиљерија и авијација, која нас је врло прецизно гађала. Топовске гранате и авијонске бомбе силе су не само по фронтима него и по циљевима коју је изабрао народ. Свако њихово дејство деловало је пошесто деморализаторски на изабрело становништво, јер је сваког пута неког погинуло. Но наше поновне акције на Поглењеву, Цвијина Гају, Патризи, Лисини и Ђирићу у којима смо поред мноштва лаког оружја заробљивали и тешко оружје (4 топа, 12 тешких бацача и много много малих бацача) још више су храбриле наш народ. Нарочито је повољно одекнуло рабадивање једне непријатељске зоне на Поглењеву, а друге на Патризи. Окружења овим зонама, наши војводи били су одлучни да се бори до краја. Овим успешним акцијама успорен је план непријатеља за цијели мјесец дана. Са заробљеним оружјем, топовима и муницијом које се једно врњене биле смањила тако да смо били у отпосности по иле, заробљивали смо много војвода. Али је пред наших свакодневних акција, те заробљивања оружја и муниције, непријатељ је у спакованим валетима сужавао обруч око Козаре и ми смо се налазили у све тежој ситуацији. Непријатељ се постепено повлачио и нисовима Козаре, те је након мјесец дана успео да забрме навијши вис на Козари — Љисину. На тој тој једна наша мала чета изморова из немомогости, а и десетковама у приличној мјени водила је три сата борбу са хиљаду непријатељских војника. Као крпите подмачке под њиховим ударима су бодили оне чете сваки не дају своје Љисине. Потпомогли су авијацијом и топништвом, непријатељ је успео да напакон овлада овом највишом чком на Козари. То је био основни план непријатеља, јер Љисина као највиши вис на Козари, има повољан положај на остале дијелове Козаре. У исти мах, те је за нас био сигнал, да се не हेјмо моћи одржати у истом дијелу Козаре. Напредујући по плану, непријатељ је истог дана овладао Поглењевом, Цвијина Гајом и Масинином Бајром. Те јутро, на једном од највиших врхова оних кога биле су војо јакни. По изласку на ноћ прихватали смо борбу али смо морали понушати. Ради тога се и становништво у приличној мјени деморализало, јер су сваког часа унапредном ветром напред гонили те високе оне, непријатељ захват се високе оне се брзо на њима уколало, а ми није нисмо могли прихватиати борбу јер смо се повукли на ниже, у шуму.

ДУГАЧКЕ КОЛОНЕ НАРОДА ВОДЕЈУ ДЈЕЛУ КРЕТАЈЕ СУ СЕ ПРЕМА МАЛШИ КОЗАРИ

Првие него што би се говорило о посљедњим данима офанзиве, потребно је преговорити о објективном стању, као редовном проблему у овим тешким данима. Сва сега која су се налазила на подножју Козаре запаливши се непријатељског надзорања, повукла се истог дана и ноћи у шуму. Народ је са собом погерио стоку, поново хране и залихама, се по потопима Козаре. Дугачке колоне народа

водили дјелу гонени стоку, носили храну и остали пребај кретајем према маљш Козари. Врњуби у нашу снагу, наљар се да ће објесна непријатељска сила и овога пута сражавати под нашим ударима. Но овога пута непријатељ је био јачи, на хиљаде се на шесте становиштва није повратило, није ће се икада повратити својим кућима. То је била тешка трагедија народа Козаре, јер се у тој, отргнуто од својих домова, налазило око 80-90000 душа. Дољаском становништва у Козару, она је још више оживјела. Сви неки потоци и стаје били су препуни народа. Начинички око ватре, жене и деца данима су зурили у њу, слушајући око себе наљубу ратне канонаде, питајући за наше победне, пелути чарпане и кућајући кукурузе за наше борце на фронту. Тешки су то били данв али непобедива дух козарског народа вјеровало је да нас непријатељ неће уништити. Док је била тешка претстајала на огњиштима и говорали о своје дому и љетини, долазе су мушкарци свакодневно прихватали оружје и свраћивали се у наше чете. Храбра козарска омладина дишући једном душом и мислени једним тежим жезлом у својој побједи, спречили су да се организује не испоматга другове на фронту. Једне њихове чете имале су задатак односити храну на фронт, други износити са фронта наше вољенике и заробљено оружје. Друге су опет њихове чете имале задатак испоматга народну храну и осталих животних средстава са фронтом. Народни одбори и овога пута показали су своју одборничку свиест. Када се видјело, да ће се до остати у шуми на њихов иницијативу прављене су бате за жене и дјецу. Уз помоћ других организација развило се један ситни радни олан, тако да је у то врјеме Козара изгледала као кошница мрета. Уљоб, сир, млијeko, све то дјелило се организувано, преко народних одбора, читавом народом.

Десетине мајинских руку за плућу ма чиге дјетета, пружале су храну и вољу. Било је ту тамбурица, вечерњих свадбених поима, збир кишања и црвеница, на и живог козарског кола, које је на рику тешких хаубица с фронтова, својим живим залетом одговарало вриском. Рањеницима који су били смтешени у болницу, жене су биле кољенице правне посете. Збога ница ништа неосталога. Борба се са тешким рањима оин су куражили своје мајке и сестре и све мајке и сестре Козаре, гонорили оне десетковама непријатељских снага на фронтovima.

НАЛАЗБИ СЕ У ТЕНКОЈ СИТУАЦИЈИ, ШТАБ ОДРЕДА ДОТИЦАЈНО ЈЕ ОДЛУКУ ДА СЕ СПАШАВА НАРОД

Најлазби се посљедњих дана у тешкој ситуацији, а прозренији непријатељске намере пријиком извојеве, правне посете Козару, штаб одреда логично је одлучио, да се спасава народ. Зато се одлучило, да се што више народа, а нарочито онег с новског сектора пре бацни преко пута Бос. Дубина — Приједор. Одлучило се правити пробој на овом дијелу пута, а чинило се да је најбоље одлучено, да се спасава народ. Ове акције изводио је наш I и ударни батаљон, а трајале су три ноћи узастопце. Оне су биле успешне, али ипак нас напред није измачло, јер је непријатељ, услед наших акција, на нашу дивизију много веће снаге. Непријатељ је треће ноћи затворно ту штећивши и више није био могућ пролаз а народа је опет остао уредно много у Козари. Када су се снаге 4 батаљона повукле с Љисине, штаб одреда видјело је, да се тај батаљон не може одржати у истом дијелу Козаре. Зато је наредно

да се тај батаљон концентриса на Љисини. У исти мах то је наредено и III батаљону који је већ био концентрисан у Подгразницу. Оба батаљона нашла су се на Мраковици с мноштвом свјетла, које се повлачило с војском. Посљиде краће саветовања штаба одреда са штабовима ових батаљона, доцесна се одлучио да и овај батаљон ише пробој ради слогат спаљивања, а и ради изласка народа. Према одјени штабова, ситуација није била ни мало повољна. Највише нас је забављавало спаљивање рањеника којих је иза првог пробоја остало још око 40. Четврти батаљон добила задатак, да са једном четом у болници на Вишловој при ми те рањенике и са омиљаном по стару се у њиховом пребивању.

ПО ВЕЛИКОЈ ПОМРЧНИЦИ И КИШИ, ДУТА КОЛОНА С НАРОДНОМ КРЕЊУ ЈЕ ОД МРАКОВИЦЕ ПРЕМА ВИШОЈ

Дошло се на Вишковој пред саму зору. Крењући са рањеницима до под заснег Бокане дошли смо у само спаљиве, када је заказана акција одласка батаљона већ престајала. Када смо с Вишкове крењући уследила вие народа, плаћа дјеце, врли жене и рике стале, непријатељ је почео с артиљеријом. Ради тога смо већ на путу били разбијени. Тако нас је ухаатио дан сконцентрисана у близини непријатељских положаја. Дан је био врло тежак и тумуран. Војска изморена гладна, немислила послиде дужак дановничких борби, није имала никак запас сво способности за пробој сиљеније ноћи. Иако је непријатељ био вољо близу, она се без нарочитог осигурања одмарала у потоцима. Делови штаба одреда са Дјељавица штабова батаљона извидили су непријатељске положаје и довијели одлучно да се не сиједице ноћи покуша са пробом у близини Јеловачке дрке. За ову акцију сконцентрисана је и обавијештена војска. Она посљедња ноћ пробоја, ради спаљивања жене снаге, те ради извојеве народа из обрчу, била је тежа него Њисина досађивања снага у овој офанзиви. Штабови II, III и IV батаљона излазили су заједно са војском на положај, а за њима се кретао вал улашениг и изнебузљеног народа. Битка је почела у поноћ. Ја за овај наш посљедњи напад непријатељ је изабрао пријем на њима. На истом месту где смо ми одлучили правити напад, он је поставио три реда војске. Један за другим. На самом путу поставио је 12 тенкова, који су патролирали дуж пута. Артиљерија је узела елементе наших положаја још у току дана. Ми смо први отворили ватру на непријатеља. Крајње орђење оне се притало и није одговарало на нашу наљубу. Међутим, послиде краће времена почиње тешка каповала.

ТО ЈЕ БИЛА ЈЕДНА ОД НОЋИ ИЗ БИТАКА ЗА СТАЛНИНГРАД

Можда страница ноћ од Стаљинградских ноћу, уопштенији напућу тадашњу технику са техником Цервене армије. У тој битки није се чула наљуба већ само лека прозоровања наљубом тешког оружја. Ноћ је била све објаснена пламеном, штој отвореним бити су куражила да су се гранате судараје у ваздуху. То је била страшна ноћ, чег метијисну дали око отворити. Наши војници забављивани на све тегабе, наваљивали су као рисови. Једни су успјевали развијати оба прва непријатељска строја, али он се једног тренутка били су куражила тако амо. Други су развијали сна три немачка строја, од којих су два била до Козаре, а један преко пута. У том суверету највише је вјештин и инаштво показала четврта III батаљона, која је муњевитом брзином пробила два строја и са бензинским флашмама наскочила на тенкове. За час је горјело неко

лико тенкова, које је попалапа те била. Објаснији контентијацију наших тешких митраљеза, непријатељ је по њима овог наљубу и за тили час својом артиљеријом уништио их. Дан нас је хватао а у његово свјетле долазе непријатељски бомбардери и бацају по нама бомбе. Војска се наљар повила с фронта. Окупљало се на Љисини, Коси. Повлачење војника долазе је несрећно. У току ове ноћи а и прошљих комаде чете и штабова батаљона, или су прошли или су се састекови. У главном слабо знамо за судбину оних, који су били на пробојима. На Љисини Коси окупљало се попуњивају вољеника, као мајинска командачка и комесарска мјеста. С војском се повлачило одатле на Вишковој (Штаб II батаљона). У путу пристижу и други војници. Зато на Вишковој отворено вршимо прегрутавање. То прегрутавање траје цјелу дан. У току дана туче нас на том мјесту артиљерија и авијација. Рањана наш војнике и народ кога је опет било око 4-5000. Остали народ који није прошао затражио је заслон по потоцима. Штаб одреда са осталим руковођицима, туго је вјељало да се у близини оне ситуације. Иако смо у строју имали око 850 патизица, нисмо били сигурни правити пробој ради 50-60 тешких рањеника. Ипак смо последи кураје на Мраковицу, да се у тврди њено запоседање од непријатеља.

ПРЕД ВЕЧЕ ОДЛУКА ЈЕ ПАЛА, ДА СЕ ИДЕ ПРЕКО СТАЛНИНГРАДА ЗА СТАЛНИНГРАД

јер се није могло непријатеља даље чекати на Вишковој. Крењући смо у колони по један уз Грачаницу на Пашиње копање. Колона партизана, која је једна кофче од умора и глади (до тада су сви магинали пади непријатељу у шаке), за њом се носе ваљеници, а за њима тешко копава народ. Пут од Вишкове до Пашиње — копања мога да пређе за један сат, а ми смо потпуношћу циљели ноћ. У олу на Пашињим копањима опет нас туче и артиљерија и авијација. Крењући смо иприједи до Међедова гроба. То је био први дан одмора у овој офанзиви. Заложници се мало с печеном овчином, одмарали смо цјели дан. За то врјеме на савјетима се изабрао да се напредује у Виштовуј, који је један од највиших војним руковођицима рјешено је да четири руковођици са једном текмом оду на Просору и извиде ситуацију на ријеци Сави и да пронађу чамце. Враћали су се тек пред вече, али без резултата. Чамца није било а непријатељ је потпуно измачо јавно Бос. Грачаница. Бос, Дубина, опазивали да смо се повлачили са дубичког пута на овај крај пута. Поново смо се састали. Разбити непријатељски обрчу на Просору проважи чамце, дајући борбу с моторним чамцима, укловити смо отворили само неколико устаних бункера, пробајши за ноћ, толики број партизана, рањеника и народа који нас не напушта, није била лака ствар. Од те највише морали смо одустати. Другог дана у рано јутро команда је наредила да се напредује сами снаге. Тако је и било. Сви батаљони изабрала положаје на шумским косама. Штаб I и IV батаљона повукао се из косу Равна Гора да осмотри непријатељског кретање кроз шуму. Два циљена дана чекају смо непријатеља, али он се једног тренутка долази до Вишкове, Мраковице, Маслина, Бибур итд. врло споро кретао. Како је наведено: ишао је по плану у три реда. На свакој коси мало отпосниј по њега уколало се. Постепено прибавили свако дрво, камен и младишквичку се трећег дана на њим снагама. Видјевши да њејмо моћи проћи око обрчу, одлучио

(Наставак на 6 страни)

(Наставак са 5 стране)

ли смо, да партизане посривамо под камење, кладе, на дрвене рупе итд. У току тога нашег пољепшења обавиштен смо да се II и III батаљон разоружао. Наш штаб ба- талјон одлучио је да непријатеља постојано прати и да га држимо у рукама. Та три дана чекања биле су три дуге године. За храну смо имали само прическу говедина (само мало прокухану). Четвртог дана изнутра патроле су јавиле, да непријатељ наилази. Партизани су се већ склонили на одређена мјеста. Најтеже нам је било с неколико жена које су имале малу дјецу. Када је непријатељ стигао на наше мјесто, гдје смо логоровали, одмах се и он ту залогориво. Тога дана и цијеле ноћи непријатељ је давао усмјерен ватру. Те ноћи гласали смо ужареном Козари, а по званично записано пуцњави свињу прати са свом оружја, горило је хиљаде и хиљаде ватри. Изгаслао је на махове, да се сва Козара запалила. Изнутра у рану зору пострелила су преко нас три тешка непријатељска строја. Први строј, Њемачка, строј домовања, а по званично строј састављен од Њемачке, устанка, домовања и шивња наоружаних са разним алатама. Палаба је била као кајка на вукове. Стројеви су прогмјели, а из њих је кретао комора натоварена храном и муницијом. Стазама су пролазили моторбичкици, а било је нешто и камиона. У почетку строј се изваљати из земље. Први сусрети партизана су били су сусрети рођене бригаде. Разарано љубени се, препричавало се на дуго и широко. Сваки је причао о својим скривотици и моментима које је преживио. У једном проваљу непријатеља изводило изваљати. Навлазило и на поједи страван пример. Двојица омаљдана са насмешеним лицем у грчевито заграљу рањени у савијеномиче и затим запалили. Тога призора никада нећу забора- вити. На овом мјесту гдје смо ло- горовали заказали смо зборно мје- сто. Ту смо останули у земљи једног нашег ваљеног команданта. Са једним болничарем преживио је стравну ноћ, јер се и непријатељ на то мјесто није залогориво. При- стижу и друге групе партизана. О- негди настаје весеље и пољевичања. Неки су предлагали да изведе ива деља ударничких непријатеља. Но, тај план као и све остале помо- није је план непријатеља. То мје- сто, које је одређено за зборно, модали смо напустити, јер нас је изненадила непријатељска патрола од једне сатније. По своје пашу непријатељ је оставао у зачело овакве патроле са сваком корак. Тога дана сугласили смо се с мно- гом непријатељских патрола. Не- гдје смо примали борбе, а негдје се заклањали и ми и непријатељ. Ова поновна пуцњава у Козари успори- ла је измажење партизана. Било је пуцњава и између самих нас. По- сле дугава од три дана попусти- ло се окривање око изворједог штаба на Вишњовској, а затим код зиданог млина. У тај мах код зиданог млина стагао је један наш дру- ги Подгмеч са 70 наших парти- зана који су проишли у првим про- бовима. Окупљивши се на то мје- стови, настаје нови живот партизана- ма, весеље, а затим и опшедно ко- зарско коло: »Козара се умироти мећес. Ово је био сигнал за окуп- љање свима оним који су прежив- јели ову тешку трагедију, а ујед- но понавља свима оним који дадо- ше животе за слободу. Са свију страна пристижу партизани. Бижу- юћи руководиоци, везови и обштина- ри за оне који још нису дошли нема краја. Одлучије се посебна е- кипа за прикљичење ошеника. На родна власт догаји сток за клав-

ње. Одлазе при курири носећи из- вештај у Подгмеч за оперативни штаб. Обилазимо све штабове који су до тешкога изгубили. Око њих су уништени сви машиници, а храна и роба која је била скљопена у земљу, сва је повашена. Најтеже нас је погодио спаљивање радиони- ца, апотеке, штампарије и бол- нице. Завелимо нам се срце када смо поновили неколико спашених ративача на Вишњовској, које смо били склонили. Сваког дана при- стижао је све већи број партизана. На рачун појединачно било је и пра- ле. Тако су једни јели бојв за на- грати на заградити апотеке, мисле- ли да је то неки храниви прчакаш. Други су носили заклопо прачу у врени, тражили прбиће по три да- на, једни су отег калди битвом во- да, (те једном отекли прет) итд. Сав тај наш живот почео се пр- вих дана обнављати, а веће, али су нам се срца стезала када смо узду за губитак појединих друго- ва. Најтеже је да је ту обума ка- да смо обавижили се око себе тра- жиди погледима народ. Нега није било више на Козари, а она нам је послале оне животи за вријеме офанзиве, била потпуно пуста. Смо смо презалили преко љешина жене, дјеце и старца куд год смо изашли по Козари. Остао је са- мо нешто људи. Иначе се је ло- горовало у околиним гарнизонима, а нарочито у Бос. Дубици и Јасено- ву. Још нам је тежи био излазак у села по којима је непријатељ кр- старио и пљачкао. Сва су она пу- ста, кувје пуста, опњачена и наго- рете, летина повисла мао година, стока која није отјењена згди- нашцео рич и газв летину. По- негдје испаше жина дупа, предла- шено риче и газв летину. По- да смо ми — партизани.

Да би слика Козаре офанзиве била јаснија доу се саиједиће по- даци: логорисано је 80-90.000 ко- зарског становништва, 10-15.000 је побијено у Козари, не рачунајући ту масовна уништава старина и дјеце. Настрало и нестрало 3-400 партизана. Погиново је један поли- тички комесар батаљона, један ко- мандант батаљона, два замјеника команданта батаљона, три коман- данта мјеста, десет командира и 6 политичких комесара чета, те низ других заслужних и храниви руководица. Непријатељ је он- дачка сва села подкозарја с обе стране Козаре. Све то није оме- ло свијени народ Козаре и преостале козарске борце. Послиме малог за- тивања, борци су се окупили и још већим жестином ударали по не- пријатељским јединицама, које су харале по општовенином селом. У ово време иза тога, прикитивши оно ма- ло преосталог народа, формирана је В. крајинска бригада, која је борбама својих борца проијела славу широм наше земље.

Милан Врхован

Народне пјесме у слободи и изградњи домовине

Узимајући пушкву или више и ро- гуље народ је певало. С пјесмом на уснама пјало се у бој и гинуло. С пјесмом смо доколовали и одијали непријатеља. С пјесмом је ваљички ублажавао болове, а мајка туза за пошпањеним селом, или сином.

У пјесму је народ учио свој по- нос и пркос, свој слободарски дух, своју спремност да иде даље, да изграђује и обивљава:

Весели смо како не би били
Што смо хтели то смо доживили
Ми имамо сада нашу дикву
Демократску праву Републику.

Једва чекам ја зорине бјеле
Да нам друштво у акцију крене
Свуд пјешаву пшине прелетите
Живите нам одне заједнице.

Почеж Тито мили нам Маршалу
Заједнице поздраве ти шалу.

Наше дрвство носи стално име
Сталниново личино се с њиме.
Бјелјаци су одбарали Тита
Ми Сталнино то је наша дика.

Друже Тито наше росо смиле
Свуд се наше заједнице шпре.

Заједнико алај си наду мила
Још да су нам наша браћа жина.

Сваког дана на њиви радимо
да срушени земљу изградимо.
Ударнички све бригаде раде
нек се знаде да ј' обнова саде.

Омаљдино треба зноа дати
нашу драгу земљу засијати.

Пјесме о Титу, Републици, Со- вјетском Савезу и Сталнину су не- бројене. Пионери, омладина, жене, народ нашег округа своју љубав, дубоку вјеру у пријатељство бра- тских слободних народа у побједу мила у свијету исповијала кроз сти- хове у језику у коју, било да жање и гради.

Што то жури народ цијели,
чему ли то жуди
каква нова прова тражи,
ти млађани људи.

Израђују земљу своју,
ударнички раде
нови живот и будућност,
нову кућу граде.

Нову кућу братства,
љубави и среће
јер је братство и јединство
оружје највеће.

Друже Тито хрватског рода
ти си вођа радног народа,
Ој Сталнине за те народ пита
ти си пшаву помагао Тита.

Не дај Тито Истре и Горине
да се има све издајине.

А затим се народ Истре обрађује:
Удри Истро у сва знола
нек се чује до Лондона.

Да наш Трет и Јулијска Крајина
воде друга Тита и Сталнија.

У провајском такмичењу читаво
радничка класа дала је обавезе и
свој велики учид у изградњи. Рад- ници и поједине подружнице оди- лазиле су у село, помагали селани- ма, поправљали им куће, поло- привредне стројевице и др.

Захваљујући Совјетском Савезу и
вјера у пријатељство совјетске вла- де и совјетских народа изражена је у пјесми:

Молотов је поучио свима,
Трст се мора дати Савенима.

Ој рудари из Љубице,
браћо, није дуга
ви сте борци за обнову
и народна снага.

У нашим ће фабрикама,
радници да раде
из руде ће чисто гвожђе
радом да израде.

Дубоко вјерење у праведност за- штићена за Третом, Јулијском Крајином и Истром изражено је у стиховима:

Славенска је Истра и Горина,
То зна свака ваша дугарина,
У срцу нам та истина пише,
Тамо наша браћа изгинуше.

Рuke наших ударничка
правит ће вагоне
и свуда ће земљом возит
радње милионе.

Фабрике ће ударнички
стварати алате
а с њима ће радне рuke
земљу да понасте.

Нашоу крвљу то је написано,
Што је наше тубињу не дамо.

Народ је пратио счиње изградњу
Почеж Михаиловићу и рекао
кроз пјесме своје мишљење о томе:
Реакцијо, је ли ти сад јав,
Што је Дража тако ниско пао.

Да би лакше заједничким снага- ма ободили сво земљиште и своје
и она напуштена имања чији су влас- ници поживили или интерирани у
логорс, те подигли на стоваре по- вних кућа на заградити пољских од
окупаторског народа је створено рад- не земљорадничке за — те или како
они кажу радне заједнице. Од удру- жежод — колективног рада народ је
осјетио корист зато је он своја осје- ћања пренио и на пјесму:

Мислијте се извај саваити,
И наш народ отпе пошобити.

Павелићу, залуд ти се крити,
И теби ће суд народ бити.

Драже Анте два коња а брата,
Изданици Срба и Хрвата.

Биле тако свакој оној банди,
Кад о главни свом народу радни.

Ми смо рекли и краљу и Дражи,
Да код наске парада не важа.

POSTANSKA ŠTEDIONICA
FILIJALA BANJA LUKA *in 367*
Општећа са радом 10. јула 1946.
године у зградби банличке поште, ул- це Дуре Пучара 1/1/1, тел. бр. 345. Ра- дом врлиме од 8 до 14 сати, Чекови
и налози примају се од 8 до 11,45 сати.

OGLAS *in 381 I*
Ученици средњих и високих школа,
који не могу добити надомешта помо- ћи, а заслужују је, могу се обратити
друштву »Prosvjetak за информаци- најдалье до 5 августу о. г. Срећно
су »Prosvjetak до овега дана, а да- га ће се уздати у подухват само
оне, које имаду све услове за дава- није помоћи.

Месни одбор »Prosvjetak«

PLANSKO PREVOŽENJE ROBE
ZELJENICOM
Позивају се све привредне устано- ве и фирме, које намјеравају пре- возити робу зеленицом, да достављају
прописно билеговане пријаве (10-)
најдалье до 18. у мјесецу за план- ско превозење за идући мјесец не- посредно оноу зеленичној управи, на
чијем територију лежи утоварна станица.
За територију Хрватске и банличке
пеуге достављају се те пријаве Зел-
еничној управи Загреб, Миланови-
ћева улица 12/II сабо 71.

Пријаве треба да садрже слиједо-
ваће податке:
1) Назив (име) установе, предузе-
ћа или фирме, које ће робу товарић
и тајну адресу.
2) Врсту робе
3) Количину робе у тонима

4) Врсту кола (заповрена, отворена
или цистерне)
5) Утоварну станицу
6) Употрну станицу
7) Ако се мора роба испрати протр
варити из кола нормалног у кола љу-
вог колосијека и обратино или у
треба назначити и име претоварне
станице.

Пријаве које не стијну на вријеме
као и непотпуне или небилеговане
пријаве не ће се узети у обзир при-
ком састављања мјесечног плана
превозања, Узповарачку се »инте-
ресовима« да треба пријаве које се
до- стављају обштом на пислов зајел
у драве, неминовито тако тако пред-
ти, да би сигурно стигле до роба у
У- драву.

Зеленичка управа Загреб